

kh) Прочитайте традиційну послідовність вимови звуків санскриту та вивчіть їїна пам'ять:

a, i, u, ṛ, ḷ, e, ai, o, au, ka, kha, ga, gha, ṅa, ca, cha, ja, jha, ṅa, ṭa, ṭha, ḍa, ḍha, ṇa, ta, tha, da, dha, na, pa, pha, ba, bha, ma, ya, ra, la, va, śa, ṣa, sa, ha.

га) Згадайте розташування звуків та складів санскриту

	приголосні						голосні				
	основна група					напів-голосні	шиплячі	короткі	довгі	дифтонги	
	глухі		дзвінкі		назальні					гуна	vr̥ggi
	без придиху	з придихом	без придиху	з придихом							
задньо-язикові										задньо-язиково - палатальні	
палатальні											
церебральні											
зубні										задньо-язиково - губні	
губні											

задньо-язикові										задньо-язиково - палатальні	
палатальні											
церебральні											
зубні										задньо-язиково - губні	
губні											

	ГОЛОСНІ				ПРИГОЛОСНІ						
	короткі	довгі	дифтонги		основна група					дзвінкі	глухі
			гуна	вріггі	глухі		дзвінкі		назальні		
					без придиху	з придихом	без придиху	з придихом		напів-голосні	шиплячі
задньо-язикові	अ a	आ ā ा		आ	क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa	ह ha	ः ḥ
пала-тальні	इ i ि	ई ī िी	ए e े	ऐ ai ै	च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña	य ya	श śa
церебральні	ऋ ṛ ृ	ॠ ṛी ृी	अर् ar	आर् ār	ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa	र ra	ष ṣa
зубні	ल l ्ल	लृ lृ ्लृ	अल् al	आल् āl	त ta	थ tha	द da	ध dha	न na	ल la	स sa
губні	उ u ु	ऊ ū ू	ओ o ो	औ au ौ	प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma	व va	ं ṁ

◌् — вірама, «обрізає» голосний, ◌ः — вісарга, «придих»,
◌ं — анусвара, «економний варіант म्», ऽ — аваграха, «поідає «а».

Написання голосного на початку та всередині слова

короткі голосні		довгі голосні		дифтонги							
на початку слова	у середині слова	на початку слова	у середині слова	на початку слова	у середині слова	на початку слова	у середині слова				
अ a	-	क ka	आ ā	ा ā	का kā						
इ i	ि i	कि ki	ई ī	ी ī	की kī	ए e	े e	के ke	ऐ ai	ै ai	कै kai
ऋ ṛ	ृ ṛ	कृ हृ दृ शृ kṛ hṛ dṛ śṛ	ॠ ṛी	ृ ṛ	कृ kṛ						
ल l	्ल l	कल kḷ	लृ lृ	्लृ lṛ	कलृ kḷṛ	ओ o	ो o	को ko	औ au	ौ au	कौ kau
उ u	ु u	कु रु ku ru	ऊ ū	ू ū	कू रू kū rū						



घ) Запишіть слова в деванагарі:

<i>ām</i>	<i>na</i>	<i>ca</i>
<i>так</i>	<i>ni</i>	<i>ta</i>
<i>saḥ</i>	<i>ka</i>	<i>eva</i>
<i>він</i>	хто, що	саме так
<i>eṣa</i>	<i>iha</i>	<i>paṛa</i>
<i>бажання</i>	<i>tut</i>	<i>людина</i>
<i>tat</i>	<i>iva</i>	<i>pava</i>
<i>той</i>	<i>podibno</i>	<i>noviy</i>
<i>aḥam</i>	<i>tapas</i>	<i>mahat</i>
<i>я</i>	<i>askeza, jar</i>	<i>velikiy</i>
<i>kaṭa</i>	<i>āsana</i>	<i>ibha</i>
<i>килимок</i>	<i>siddinnya, poza</i>	<i>obidva</i>
<i>kaṃala</i>	<i>gaḃa</i>	<i>maṃas</i>
<i>лотос</i>	<i>slon</i>	<i>rozum, serce</i>
<i>yaḥ</i>	<i>phalaka</i>	<i>ḃana</i>
<i>який</i>	<i>doška</i>	<i>lyudina</i>
<i>dhaṛaṇa</i>	<i>yata</i>	<i>uṣas</i>
<i>утримання</i>	<i>kontrol</i>	<i>svitanok</i>

ड) Транслітеруайте слова:

मनस्	गण	उदक
<i>розум</i>	<i>група</i>	<i>вода</i>
तव	हन्	ओदन
<i>твое</i>	<i>вбивати</i>	<i>рис, їжа</i>
मम	उभ	औदक
<i>мое</i>	<i>обидва</i>	<i>водний</i>
आसन	यज	एक
<i>сидіння</i>	<i>жертво- принесення</i>	<i>один</i>
ओष	जल	कठ
<i>вогонь</i>	<i>вода</i>	<i>Катха</i>
बाल	बल	भवन
<i>хлопчик</i>	<i>сила</i>	<i>стан</i>
वः	नः	वयम्
<i>вас</i>	<i>нас</i>	<i>ми</i>
इदम्	अयम्	इयम्
<i>це</i>	<i>цей</i>	<i>ця</i>

च) Напишіть у деванагарі:

Нагадування — написання голосного на початку і всередині слова відрізняється, подробиці у таблиці I.

<i>ari</i>	<i>paṭhati</i>	<i>kāma</i>
але, ж	читає	бажання
<i>sā</i>	<i>yoga</i>	<i>siṃha</i>
вона	союз	лев
<i>śaiva</i>	<i>mūla</i>	<i>amṛta</i>
шиваїт	корінь	безсмертя
<i>śiva</i>	<i>vīra</i>	<i>guru</i>
Шива	герой	вчитель
<i>rati</i>	<i>śiras</i>	<i>rāma</i>
пристрасть	голова	рудовий
<i>ākāśa</i>	<i>yāma</i>	<i>nāma</i>
простір	контроль	на ім'я
<i>tāsām</i>	<i>mām</i>	<i>mayā</i>
в них	мене	зі мною
<i>kim</i>	<i>mayi</i>	<i>te</i>
що?	в мені	вони

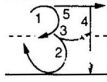
छ) Транслітеруїте:

विहग	सुख	नरी
<i>птиця</i>	<i>щастя</i>	<i>жінка</i>
गीत	भोजनम्	दुःख
<i>пісня</i>	<i>страва, задоволення</i>	<i>нещастя</i>
संसार	हृदय	पुरुष
<i>темія</i>	<i>серце</i>	<i>людина</i>
इति	पाद	कामिन्
<i>ось</i>	<i>нога</i>	<i>коханець</i>
नाभि	नियम	गुण
<i>пупок</i>	<i>самоконтроль</i>	<i>якість</i>
रति	पितृ	मातृ
<i>пристрасть</i>	<i>батько</i>	<i>мати</i>
यूयम्	भूमि	दूरवाणी
<i>ви</i>	<i>земля</i>	<i>телефон</i>
लेखनी	उपनिषद्	शेष
<i>ручка</i>	<i>Упанішада</i>	<i>Шеша</i>

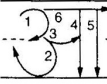
असतो मा सद् गमय

від неіснуючого до існуючого мене веди

अ



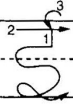
आ



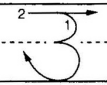
इ



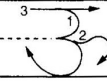
ई



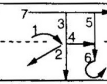
उ



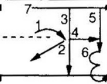
ऊ



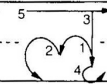
ऋ



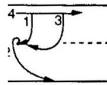
ॠ



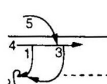
लृ



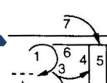
ए



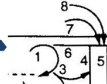
ऐ



ओ



औ



क 

ख 

ग 

घ 

ङ 

च 

छ 

ज 

झ 

ञ 

ट 

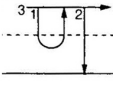
ठ 

ड 

ढ



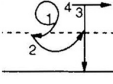
ण



त



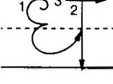
थ



द



ध



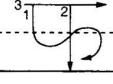
न



प



फ



ब



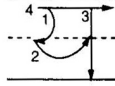
भ



म



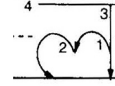
य



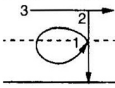
र



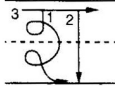
ल



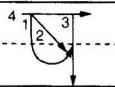
व



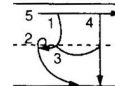
श



ष



स



ह



III Словники та лігатури

§ 4 Рекомендую використовувати словники: www.sanskritdictionary.com, www.learn Sanskrit.cc та програми: Sanskrit (Academic Room, iPhone), Sankosha (Android).

Слова у словниках розташовані в алфавітному порядку: а ā ī ī u ū ṛ ṛ ḷ ḷ e ai o au k kh g gh ṅ c ch j jh ṅ ṭ ṭh ḍ ḍh ṇ t th d dh n p ph b bh m y r l v ś ṣ h.

क) Запишіть наступні слова в деванагарі в ноутбуці чи у телефоні

āsana	pāda	jānu	śaśa
hala	catur	eka	
adhas	vāma	mṛga	
nadī	koṇa	anuloma	

ख) Знайдіть слова у словнику, переписіть у зошит у деванагарі разом зі словниковим значенням

	IAST	संस्कृतम्	значення		IAST	संस्कृतम्	значення
		тварини		8	<i>baka</i>		
1	<i>uṣṭra</i>			9	<i>vṛṣabha</i>		
2	<i>kapota</i>			10	<i>vyāghra</i>		
3	<i>kūrma</i>			11	<i>śaśa</i>		
4	<i>matsya</i>			12	<i>siṃha</i>		
5	<i>māṛjārī</i>			13	<i>śvāna</i>		
6	<i>mṛga</i>			14	<i>haṃsa</i>		
7	<i>go</i>			15	<i>hastinī</i>		

	IAST	संस्कृतम्	значення		IAST	संस्कृतम्	значення
частини тіла				предмети та напрямки			
16	<i>aṅga</i>			29	<i>nāva</i>		
17	<i>aṅgula</i>			30	<i>nadī</i>		
18	<i>hasta</i>			31	<i>daṇḍa</i>		
19	<i>jānu</i>			32	<i>koṇa</i>		
20	<i>kapāla</i>			33	<i>cakra</i>		
21	<i>liṅga</i>			34	<i>candra</i>		
22	<i>mukha</i>			35	<i>tāḍa</i>		
23	<i>pāda</i>			36	<i>hala</i>		
24	<i>śīrṣa</i>			37	<i>padma</i>		
цифри				38	<i>parvata</i>		
25	<i>aṣṭan</i>			39	<i>mudrā</i>		
26	<i>catur</i>			40	<i>vajra</i>		
27	<i>eka</i>			41	<i>ardha</i>		
28	<i>pañcan</i>			42	<i>anuloma</i>		

§ 5 Лігатура — злине написання приголосних без голосної між ними. Усі лігатури можна розділити на п'ять типів за принципом формування:

- у вертикальних лігатурах: перша літера залишається без зміни, основна частина другої літери переходить униз.

म ह ल क ङ
mna hva hla kka ŋga

- у горизонтальних лігатурах: основна частина першої літери залишається ліворуч, друга літера залишається майже без зміни.

ल प क ग द न
lpa pka gda nma

- र r після приголосного звука має вигляд хвостика, що приєднується до середини вертикальної частини літери:

क द त श्र
kra dra tra śra

- र r перед приголосним звуком завжди пишеться, як нарядковий знак:

क र्क द र्द त र्त श र्श
rka rda rta rśa

- «Нелогічні лігатури»:

क + ष = क्ष
k + ṣa = kṣa

ज् + ञ = ज्ञ
j + ña = jña

द् + य = द्य
d + ya = dya

द् + म = द्म
d + ma = dma

त् + त् = त्त
t + ta = tta

त् + र = त्र
t + ra = tra

क) Придумайте свій варіант буквосполучень:

क k + क ka =

क k + त ta =

प p + त ta =

ब b + भ bha =

त् t + र ra =

ल l + ल la =

ह h + व va =

ज् j + ञ ña =

§ 6 Метод організації таблиці лігатур: у першому стовпчику перша літера, у верхньому рядку друга літера лігатури.

II		ka	kha	ga	gha	ṅa	ca	cha	ja	jha	ña	ṭa	ṭha	ḍa	ḍha	ṇa	ta	tha
		क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ
k	क्	क्क	क्ख													क्ण	क्त	क्थ
kh	ख्		ख्ख															
g	ग्			ग्ग	ग्घ											ग्ण		
gh	ग्घ्																	
ṅ	ङ्	ङ्क	ङ्ख	ङ्ग	ङ्घ	ङ्ङ												
c	च्						च्च	च्छ										
ch	च्छ्																	
j	ज्								ज्ज	ज्झ	ज्ञ							
ñ	ञ्						ञ्च	ञ्छ	ञ्ज									
ṭ	ट्	ट्क										ट्ट	ट्ठ					
ṭh	ट्ठ्																	
ḍ	ड्			ड्ग										ड्ढ	ड्ण			
ḍh	ड्ढ्																	
ṇ	ण्											ण्ट	ण्ठ	ण्ड		ण्ण		
t	त्	त्क	त्ख														त्त	

ख) Потрійні лігатури – знайдіть характерні частини літер

क्र	क्त्र	क्त	क्त्व	क्षण	क्ष्य	क्ष्व
<i>ktra</i>		<i>ktva</i>		<i>kṣṇa</i>	<i>kṣya</i>	<i>kṣva</i>
ग्र	ङ्ग्र	च्छ	ञ्छ	ज्ज्ञ	ज्ज्ञ	ज्ज्ञ
<i>gr̥ya</i>	<i>ṅgr̥ya</i>	<i>cchra</i>	<i>ñchra</i>	<i>jjña</i>	<i>jjña</i>	<i>jjña</i>
त्त्य	त्र	त्र	त्र	त्र्य	त्स्र	त्स्र
<i>tt̥ya</i>	<i>ttra</i>	<i>ttra</i>	<i>ttra</i>	<i>tr̥ya</i>	<i>tsna</i>	<i>tsya</i>
द्ध	न्त्य	न्न	न्न	न्द्र	न्द्र	न्द्र
<i>ddhya</i>	<i>ntya</i>	<i>ntra</i>	<i>ntra</i>	<i>ndra</i>	<i>ndra</i>	<i>ndra</i>
ष्ट्य	ष्ट्व	ष्प्र	ष्प्र	स्त्र	स्त्र	स्म्य
<i>ṣṭya</i>	<i>ṣṭva</i>	<i>ṣpra</i>	<i>ṣpra</i>	<i>stra</i>	<i>stra</i>	<i>smya</i>

Під час транслітерації враховуйте схожі в написанні літери:

े	ो	ी		थ	य		ब	व		म	भ		ट	द	ढ		ड	ड	इ	
<i>e</i>	<i>o</i>	<i>ī</i>		<i>tha</i>	<i>ya</i>		<i>ba</i>	<i>va</i>		<i>ma</i>	<i>bha</i>		<i>ṭa</i>	<i>da</i>	<i>ḍha</i>		<i>ḍa</i>	<i>ḍa</i>	<i>na</i>	<i>i</i>

ग) Транслітеруйте розмовні фрази

- | | |
|-------------------------------|----------------------------------|
| 1 Вітаю тебе (вітання друга). | नमस्ते |
| 2 Вітання (нейтральне). | नमो नमः |
| 3 До побагання. | पुनर् दर्शनाय |
| 4 Спасибі. | धन्यवादः |
| 5 Будь ласка. | कृपया |
| 6 Ласкаво просимо. | स्वागतम् |
| 7 З радістю. | आनन्देन |
| 8 Добре. | उत्तमम् |
| 9 Ми вчимо урок. | पाठं पठामः |
| 10 В школі ми вчимо санскрит. | विद्यालये संस्कृतभाषां पठामः |
| 11 На столі лежить книжка. | उत्पीठिकायां पुस्तकम् अस्ति |
| 12 Щасливого Нового року! | भव्यं भूयाद् भवदीयं नव्यं वर्षम् |
| 13 3 Днем народження! | भव्यं जन्मदिने भूयाद् |

घ) Транслітеруєте визначення йоги та цитати із першоджерел

तां योगमिति मन्यन्ते स्थिरामिन्द्रियधारणाम् ॥

1. *Йога — це стійкий контроль органів чуття. «Катха Упанішада»*

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनंजय ।

सिद्धसिद्धोः समो भुत्वा समत्वं योग उच्यते ॥

2. *Утвердившись в йозі, виконуй дії, о Дхананджая, відкинувши прихильності та однаково ставлячись до успіху та невдачі. «Бхагавадгіта»*

अप्रमत्तस्तदा भवति योगो हि प्रभवाप्ययौ ॥

3. *Тоді [у стані йоги, практик] стає тверезим. Йога — це народження та зникнення. «Катха Упанішада»*

एकत्वं प्राणमनसोरिन्द्रियाणां तथेव च ।

सर्वभावपरित्यागो योग इत्यभिधीयते ॥

4. *Єдність дихання, розуму та органів чуття, а також залишення різних станів зветься «йогою». «Майтрі-упанішада»*

मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाणां सुखदुःखपुण्यापुण्यविषयाणां भावनातश्चित्तप्रसादनम् ॥

5. Доброзичливість, співчуття, радість, вивчення [спрямовані] на щастя, страждання, чисте, нечисте породжують впорядкованість свідомості. «Йога-сутра»

योगः कर्मसु कौशलम् ॥

6. Йога – це вправність у справах. «Бхагавадгіта»

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ।

युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःखहा ॥

7. Для того, хто контролює прийом їжі та відпочинок, активність у діяльності, сон і неспання, йога стає руйнівницею страждань. «Бхагавадгіта»

शाक्रीतिहैव यः सोढुं प्राक्शरीरविमोक्षणात् ।

कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः स सुखी नरः ॥

8. Хто здатний ще тут, до залишення тіла, стримувати спонукання, що виникають із бажання і гніву, той зібраний є щасливою людиною. «Бхагавадгіта»

आत्मानं विद्धि॥

9. Познай себе.

दृष्टानुश्रविकविषयवितृष्णस्य वशीकारसंज्ञा वैराग्यम्॥

10. Усунення жаги до побажених і погугтих об'єктів є ознакою майстерності у безстрастності. «Йога-сутра»

ॐ सह नावतु । सह नौ भुनक्तु ।

सह वीर्यं करवावहै । तेजस्वि नावधीतमस्तु । मा विद्विषावहै ॥

11. Захисти нас разом. Разом нас живи. Нехай разом ми зробимо геройство. Полум'яним нехай буде наше навчання. Нехай ми не посваримося. Туру-шіи 'я мантра

अज्ञानादेव संसारो ज्ञानादेव विमुच्यते ॥

12. Від незнання, воістину сансара, від знання — звільнення.

श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते ॥

13. Знання же краще, ніж вправа, краще знання — концентрація (дг'яна).

अष्टौ स्थानानि वर्णानामुरः कण्ठः शिरस्तथा ।

जिह्वामूलश्च दन्तश्च नासिकोउष्ठौ च तालुकः ॥५१॥

14. [Відомо] вісім місць [вимови]: груди, горло, голова, а також корінь язика та зуби, губи та піднебіння.

IV Будова фрази

अस्ति <i>asti</i>	v існує (є)	नेत्रम् <i>netram</i>	n око	माला <i>mālā</i>	f гірлянда
गच्छति <i>gacchati</i>	v йде	पतति <i>patati</i>	v падає, літає	रामः <i>ramah</i>	m ^N Рама (ім'я)
गजः <i>gajah</i>	m слон	पुष्पम् <i>puṣpam</i>	n квітка	लिखति <i>likhati</i>	v пише
तिष्ठति <i>tiṣṭhati</i>	v стоїть, перебуває	फलम् <i>phalam</i>	n фрукт (плід)	विद्वान् <i>vidvān</i>	m вчений
न <i>na</i>	не (частка заперечення)	फलति <i>phalati</i>	v плодоносить	वृक्षः <i>vṛkṣah</i>	m дерево
पुरुषः <i>puruṣah</i>	m чоловік, людина	बाला <i>bālā</i>	f дівчинка	शब्दः <i>śabdaḥ</i>	m слово, звук
नरः <i>narah</i>	m чоловік, людина	पाठम् <i>paṭham</i>	n урок	सीता <i>sītā</i>	f ^N Сита (ім'я)

§7 Відмінювання займенників в однині

вказівні займенники		питальні		займенники особи		
	ये, या, ये, वि, वो, वो	ख, य, क		तु	य	
m	अयम् <i>ayam</i>	सः <i>saḥ</i>	कः <i>kaḥ</i>	त्वम् <i>tvam</i>	अहम् <i>aham</i>	
f	इयम् <i>iyam</i>	सा <i>sā</i>	का <i>kā</i>	займенники місця		
n	इदम् <i>idam</i>	तत् <i>tat</i>	किम् <i>kim</i>			

क) Поставте відповідний займенник (без повторів) і зробіть переклад:

- | | | | | | |
|----------|---------------------|----------|---------------------------|----------|--------------------------|
| 1. _____ | गजः
<i>gajah</i> | 4. _____ | नेत्रम्
<i>netram</i> | 7. _____ | सीता
<i>sītā</i> |
| 2. _____ | माला
<i>mālā</i> | 5. _____ | विद्वान्
<i>vidvān</i> | 8. _____ | वृक्षः
<i>vṛkṣah</i> |
| 3. _____ | नरः
<i>narah</i> | 6. _____ | फलम्
<i>phalam</i> | 9. _____ | पुष्पम्
<i>puṣpam</i> |

ख) विप्रावते ढुडलकु

1. इदडु कुः?

4. अडडु कुडुडु?

7. कु डलडुडु?

2. ततु वलदुडलनु॥

5. सु रलडुः॥

8. सः कु?

ग) डेरुकुलदुतु डुकुरलनुसुडुडु

1. अडु वृकुषुः डलतल ॥

6. शुडुडुः असुतल ॥

2. इडु डलल असुतल ॥

7. इडु डलल गकुषुषुतल ॥

3. इदु डुषुडु डततल ॥

8. सु डलल ललखतल ॥

4. अडडु नरः ललखतल ॥

9. डलडु ततुर असुतल ॥

5. सः वलदुडलनु अतुर तलषुषुतल ॥

10. अतुर डुषुडु डततल॥

घ) Дайте відповідь на запитання санскритом

1. कः गच्छति ?

8. कः फलति ?

2. किम् अत्र अस्ति ?

9. कः तिष्ठति ?

3. का न अस्ति ?

10. कः न फलति ?

4. कः लिखति ?

11. अत्र किं पतति ?

5. किं पतति ?

12. कुत्र फलम् अस्ति ?

6. का पतति ?

13. किम् अत्र न अस्ति ?

7. का गच्छति ?

§ 8 Нюанси перекладу займенника सः —

सः गच्छति — Він іде, सः गजः गच्छति — Цей слон іде.

Таблиці для перекладу

Займенники в однині

	ये	ये, या, ये	यो, यो	особові займенники	
m	अयम् <i>ayam</i>	सः <i>saḥ</i>	कः <i>kaḥ</i>	वि, वी, वो	सः सा तत्
f	इयम् <i>iyam</i>	सा <i>sā</i>	का <i>kā</i>	मी	त्वम् <i>tvam</i>
n	इदम् <i>idam</i>	तत् <i>tat</i>	किम् <i>kim</i>	य	अहम् <i>aham</i>

Відмінювання займенників, іменників та прикметників у називному відмінку

	यो, यो, яке?			ये, या, ये, वि, वी, वो			закінчення іменників та прикметників у називному відмінку		
	од.	дв.	мн.	од.	дв.	мн.	од.	дв.	мн.
m	कः <i>kaḥ</i>	कौ <i>kau</i>	के <i>ke</i>	सः <i>saḥ</i>	तौ <i>tau</i>	ते <i>te</i>	नरः (ः) <i>narāḥ</i>	नरौ (औ) <i>narau</i>	नराः (आः) <i>narāḥ</i>
f	का <i>kā</i>	के <i>ke</i>	काः <i>kāḥ</i>	सा <i>sā</i>	ते <i>te</i>	ताः <i>tāḥ</i>	लता (आ) <i>latā</i>	लते (ए) <i>late</i>	लताः (आः) <i>latāḥ</i>
n	किम् <i>kim</i>	के <i>ke</i>	कानि <i>kāni</i>	तत् <i>tat</i>	ते <i>te</i>	तानि <i>tāni</i>	पद्मम् (म्) <i>padmam</i>	पद्मे (ए) <i>padme</i>	पद्मानि (आनि) <i>padmāni</i>

नर *m.* — людина, लता *f.* — лоза, плющ, पद्म *n.* — лотос.

Закінчення деяких дієслів у теперішньому часі, однина

	закінчення	діє-відмінювання кореня «бути»	діє-відмінювання кореня «писати»
третя особа (він)	-ति	अस्ति <i>він є</i>	स (सा) पत्रं लिखति <i>він пише лист</i>
друга особа (ти)	-सि	असि <i>ти є</i>	त्वं पत्रं लिखसि <i>ти пишеш лист</i>
перша особа (я)	-आमि	अस्मि <i>я є</i>	अहं पत्रं लिखामि <i>я пишу лист</i>

Займенники місця

де?	тут	там	в іншому місці
कुत्र	अत्र	तत्र	अन्यत्र

अत्र <i>atra</i>	ind.	тут	न <i>na</i>	prn.	не (частка заперечення)	पुष्प्यति <i>puṣpyati</i>	v	цвіте (відкривається)
अन्यत्र <i>anyatra</i>	ind.	в іншому місці	नर <i>nara</i>	m	чоловік, людина	पुस्तक <i>pustaka</i>	n	книга
अस्ति <i>asti</i>	v	є	नेत्र <i>netra</i>	n	око	माला <i>mālā</i>	f	гірлянда
अश्व <i>aśva</i>	m	кінь	पठति <i>paṭhati</i>	v	читає	बाला <i>bālā</i>	f	дівчинка
कुत्र <i>kutra</i>	ind.	де?	पतति <i>patati</i>	v	падає, літає	वदति <i>vadati</i>	v	каже
कमल <i>kamala</i>	n	лотос	पिबति <i>pibati</i>	v	п'є	वृक्ष <i>vṛkṣa</i>	m	дерево
गच्छति <i>gacchati</i>	v	йде	पद्म <i>padma</i>	n	лотос	लता <i>latā</i>	f	плющ, лоза
गज <i>gaja</i>	m	слон	फल <i>phala</i>	n	фрукт	लिखति <i>likhati</i>	v	пише
तत्र <i>tatra</i>	ind.	там	जल <i>jala</i>	n	вода	शब्द <i>śabda</i>	m	слово
			पुष्प <i>puṣpa</i>	n	квітка			

क) Додайте займенники та перекладіть українською

- | | | | | | |
|----------------|-------------------------|----------|------------------------|----------|----------------------------|
| 1. के
_____ | नेत्रे
<i>netre</i> | 4. _____ | अश्वाः
<i>aśvāḥ</i> | 7. _____ | शब्दाः
<i>śabdāḥ</i> |
| 2. _____ | फलानि
<i>phalāni</i> | 5. _____ | माले
<i>māle</i> | 8. _____ | गजौ
<i>gajau</i> |
| 3. _____ | कमलम्
<i>kamalam</i> | 6. _____ | लताः
<i>latāḥ</i> | 9. _____ | पुष्पानि
<i>puṣpāni</i> |

ख) Перекладіть українською

1 तत्र फलम् अस्ति

2 फलम् अन्यत्र अस्ति

3 ते पुष्पे अत्र

4 ते गजाः तत्र

ग) Перекладіть санскритом

1 *Ці дві особи.*

2 *Тут два слони.*

3 *Дві книги в іншому місці.*

4 *Я читаю книгу.*

5 *Двоє цих дівчаток.*

6 *Тут нема цієї книги. (Ця книга тут не є)*

7 *Де є книжка?*

8 *Ти п'єш воду.*

9 *Я йду тут (сюди).*

10 *Там — слон.*

11 *Тут немає лотосу.*

12 *Хто ці двоє? т*

13 *Хто ці двоє? п*

14 *Хто ці двоє? f*

घ) Дайте відповідь на запитання санскритом

1 तौ कौ ?

2 के तत्र?

3 ते के ?

4 का वदति ?

5 किम् अत्र अस्ति?

6 कः वदति?

7 कः जलं पिबति?

8 किं तत्र न अस्ति?

9 कः पठति?

10 कुत्र किं पतति?

11 ताः काः?

12 किं पुष्प्यति?

13 कौ तत्र?

14 के अत्र?

15 किं विद्वान् वदति?

16 किम् सीता पठति?

क) Перекладіть розмовні фрази з відео «Урок санскриту в індійській школі»
<https://www.sanskrit.com.ua/edu> — відео можна знайти за цим посиланням.

1 मम नाम विश्वसः ॥

2 भवतः नाम किम् ?

3 भवत्याः नाम किम् ?

4 उत्तिष्ठतु ॥

5 पृच्छतु ॥

6 उपविशतु ॥

7 उत्तमम् ॥

8 सः कः ?

9 सा का ?

10 किम् फलम् ?

11 तत् पुस्तकम् ॥

12 सा लेखणी ॥

13 तत् किम् ?

14 किम् पुष्पम् ?

15 एषः चषकः ॥

16 फलम् अस्ति ॥

17 फलम् नास्ति ॥

18 जलम् नास्ति ॥

ख) Словник для розмовного санскриту

आसनम्	n	сидіння	आसनम्	n	сидіння	लोमः	m	волосся
इदानीम्		зараз	पाठः	m	урок	शीर्षः	m	голова
दूरवाणी	f	телефон	पादम्	n	нога	हस्तः	m	рука
पत्रम्	n	лист	मुखम्	n	обличчя			

Складіть 5-6 питань до однокореня та відповідно відповідайте на питання до себе. Користуйтеся таблицею #3 для знаходження відповідних закінчень, форм дієслів та займенників.

ग) Мантра "асато" - етапи перекладу з санскриту

असतो मा सद्गमय (असतः मा सत् गमय) (असतः 5.1 मा 2.1 सत् 2.1 गमय lot 2.1)

तमसो मा ज्योतिर्गमय (तमसः मा ज्योतिस् गमय)

मृत्योर्मा मृतं गमय (मृत्योः मा अमृतम् गमय)

§ 9 Переклад тексту з санскриту проходить кілька етапів. Перший — зняття сандгі, тут я представила мантру зі знятими сандхі в дужках. Другий етап — визначення частин мови. Наприклад: गमय імператив від каузативу від кореня गम् 'йти', друга особа, однина, тобто перекладаємо його як 'веди'. У словниках таких нюансів немає, тому для коректного перекладу обов'язково знати частини мови. Третій етап — ми визначаємо відмінкові закінчення. Четвертий етап — спираючись на частини мови та відмінкові закінчення, ми збираємо буквальний переклад фрази, так звану "кальку", наприклад:

गमय інфінітив від каузатива від кореня गम् «йти», друга особа, однина.

मा 2.1 знахідний відмінок від अहम् «я».

असतः 5.1 app (активний дієприкметник теперішнього часу від кореня अस् «бути» та префікса заперечення «अ»), відкладний відмінок.

सत् 2.1 app (активний дієприкметник теперішнього часу від кореня अस्), знахідний відмінок.

तमसः 5.1 іменник तमस् «темрява», утворений від кореня तम् «бути виснаженим» суфіксом अस्, відкладний відмінок.

ज्योतिस् 2.1 іменник «світло», знахідний відмінок.

मृत्योः іменник मृत्यु «смерть» від кореня मृ «вмирати», відкладний відмінок.

अमृतम् іменник अमृत «безсмертя», знахідний відмінок.

Буквальний переклад: Від неіснуючого мене до сущого веди, від темряви мене до світла веди, від смерті мене до безсмертя веди.

Останній п'ятий етап - лексичний переклад тексту, що звучить зрозуміло для аудиторії: Веди мене від неіснуючого до сущого, від темряви до світла і від смерті до безсмертя!

घ) Опера Бгаवादгіта, розділ 2. Зробіть транслітерацію на слух.

Аудіофайл опери можна знайти за посиланням <https://www.sanskrit.com.ua/edu>

देवनागरी

транслітерація

1 सञ्जय उवाच ।

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् ।
विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥१॥

2 श्रीभगवानुवाच ।

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे ।
गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः ॥ ११॥

3 न जायते म्रियते वा कदाचिन्

नायं भूत्वा भविता वा न भूयः ।

अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो

न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥२०॥

4 वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम् ।

कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम् ॥२१॥

5 वासांसि जीर्णानि यथा विहाय

नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि ।

तथा शरीराणि विहाय जीर्णाणि

अन्यानि संयाति नवानि देही ॥ २२॥

6 नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।

न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥२३॥

7 अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्यो अशोष्य एव च ।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः ॥२४॥

8 अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।
तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥ २५॥

9 जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ २७॥

10 कर्मणि आधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।
मा कर्मफलहेतुभूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ॥४७॥

11 योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय ।
सिद्ध्य असिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥४८॥

दूरेण हि अवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनञ्जय ।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥४९॥